

СЕКЦІЯ ЮРИДИЧНИХ НАУК

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОКАЗУВАННЯ У ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

Доп. - Капуш Н.М., Ю-42

Наук.кер. – ст. викл. Курдес О.Л.

В умовах ринкової економіки , коли господарські суди виступають гарантом захисту прав та законних інтересів суб'єктів господарської діяльності , дедалі актуальнішим стає питання ролі господарського суду в процесі доказування у справі.

Актуальність теми визначається в тому , що саме на суд покладається завдання встановлення об'єктивної істини у справі, що становить основний зміст процесуальної діяльності судових органів. А така діяльність відбувається у процесі судового розгляду справи у результаті здійснення судом і особами , які беруть участь у справі, доказування і пізнання в установленому господарському процесуальному порядку. Виходячи з цього , можна сказати , що **метою** даної статті є визначення того , чи є господарський суд суб'єктом доказування у господарських справах , які він приймає до свого провадження чи ні.

У сучасній науці немає єдиної думки щодо того , чи виступає господарський суд учасником процесу доказування. Розв'язанню цього питання присвячені праці багатьох вчених , таких як : В.В.Яркова, Є.Ю.Веденєєв, М.К.Треушнікова, В.С.Щербина, Д.М.Притика, В.Д. Чернадчук тощо.

Важливим кроком у цьому напрямі стало внесення суттєвих змін в окремі процесуальні інститути господарського судочинства. Зокрема , змінився обсяг процесуальних прав і обов'язків учасників процесу і господарського суду в процесуальному доказуванні. Це вплинуло на переоцінку ролі суду у встановленні обставин і доказів у справі.

Процесуальні правовідношення з доказування охоплюють усі етапи руху справи в господарському суді : пред'явлення

позову і порушення провадження у господарському суді , підготовку справи до судового розгляду і призначення її до розгляду , вирішення господарського спору і винесення рішення у справі. Якщо розглядати повноваження господарського суду в процесі доказування у справі з точки зору їх впливу на діяльність позивача і відповідача по доказуванню, то виділяють дві групи таких повноважень:

1. Господарський суд бере участь у встановленні фактичних обставин справи і має можливість безпосередньо впливати на діяльність осіб, які беруть участь у доказуванні.
2. Повноваження суду , реалізація яких створює необхідні умови для здійснення особами, які беруть участь у справі, доказової діяльності за конкретною справою.

Наприклад, обов'язок суду повідомити всіх заінтересованих осіб про час і місце судового засідання; роз'яснення господарським судом процесуальних прав і обов'язків особам, які беруть участь у справі до початку судового засідання тощо.

Відповідно до Господарського процесуального кодексу України питання

про прийняття позовної заяви вирішується суддею одноособово. При цьому перевіряється виконання позивачем формальних вимог процесуального закону , які перед'являються до форми і змісту позовної заяви. У господарському процесі судом перевіряються докази направлення копії позовної заяви іншим учасникам спору. Таким чином , створюються передумови для формування предмету доказування, визначається доказова база позивача. Якщо позовна заява приймається до провадження , то суддя господарського суду виносить про це ухвалу, в якій також зазначається , що справа готується до судового розгляду. У такій ухвалі суд пропонує сторонам надати докази на обґрунтування своїх вимог і заперечень, а також оригінали письмових доказів , які додаються до позовної заяви.

Суд є суб'єктом доказування і пізнає обставини і докази на всіх стадіях руху справи за допомогою участі в дослідженні і оцінці доказів по справі . Для уточнення обставин, які мають

значення для правильного вирішення справи, суддя має право витребувати від сторін, інших підприємств, установ та організацій додаткові докази, вирішує питання про виклик посадових та інших осіб для дачі пояснень по суті справи, призначає експертизу тощо.

На стадії судового розгляду також здійснюються організаційні повноваження суду, наприклад, суддя роз'яснює особам, які беруть участь у справі, їх процесуальні права та обов'язки, встановлює порядок ведення судового засідання, визначає порядок дослідження доказів тощо. Безпосередньо суд створює всі необхідні умови для дослідження доказів у справі в судовому засіданні.

Таким чином вище вказані повноваження господарського суду безпосередньо не зачіпають вольову діяльність осіб, які беруть участь у справі, з доказування, а лише створюють умови для більш повної реалізації ними процесуальних прав і обов'язків у доказуванні по справі.

Отже, можна побачити, що доказова база за конкретною справою починає формуватися вже на перших стадіях процесу. На стадії підготовки справи попередньо визначається предмет доказування, коло відносних, допустимих, достовірних і достатніх доказів у справі. За клопотаннями осіб, які беруть участь у справі, суд сприяє в отриманні доказів від інших осіб. Такі дії суд чинить, як правило, за допомогою прийняття відповідної ухвали. Суд безпосередньо досліджує докази, оцінює їх за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному розгляді всіх обставин справи в їх сукупності.

У мотивувальній частині рішення господарський суд повинен вказати обставини справи, які встановлені судом; докази, на підставі яких прийнято рішення; доводи, за якими суд відхилив ті чи інші докази. (ст.84 ГПК).

Але не зважаючи на значний обсяг повноважень господарського суду, його активність у процесі доказування у справі обмежена дією принципу змагальності. Відповідно до цього принципу особи, які беруть участь у справі, зобов'язані

визначити і довести предмет, підстави і розмір своїх вимог і заперечень. Суд зобов'язаний дослідити і дати правильну оцінку обставинам і доказам, на які посилалися учасники спору. Таким чином, виходячи із принципу змагальності на кожному етапі процесуального доказування точно визначаються зобов'язані суб'єкти доказування і застереження належної поведінки суду і осіб, які беруть участь у справі, яке виражається в їхніх конкретних обов'язках з доказування.

Враховуючи положення сучасного господарського процесуального законодавства, відповідно до якого господарський суд наділяється великим обсягом повноважень в доказуванні у справі, питання щодо встановлення меж реалізації судом права збирати докази за своєю ініціативою залишається актуальним.

Важливою як теоретичною, так і практичною проблемою сучасного господарського процесу є вирішення питання про можливість наділення суду правом за своєю ініціативою збирати докази у справі. Є різні погляди вчених на це питання, а саме, наприклад, Є.Ю.Веденєєв і В.В.Ярков вважають, що суд досліджує обставини у межах доказової інформації, яка надана сторонами, та не збирає доказів за своєю ініціативою [1,2]. А такі вчені як М.К.Треушніков та В.С.Щербина зазначають, що в сучасних умовах за судом зберігається з певним обмеженням функція збирання доказів [3,4].

Цікавою є точка зору В.Д.Чернадчук, який висловив ідею про необхідність поєднання публічних та приватних інтересів у процесуальному праві. Він вважає, що потрібно наділити господарські суди більшими повноваженнями з доказування при розгляді публічно-правових спорів (податкові, митні тощо), ніж при розгляді приватно-правових спорів [5]. Ідея такого підходу до доказування за різними категоріями справ, на наш погляд, є цікавою і досить оригінальною. Однак виникає питання, чи не призведе реалізація цієї ідеї до прямого порушення принципу рівності при вирішенні публічно-правових спорів і, з рештою, до зловживань з боку судів.

Отже, на сьогодні не досягнуто єдності у розумінні суті і визнання дії принципу змагальності у правосудді. Одні вчені вважають, що роль суду у встановленні фактичних обставин справи відповідно до принципу змагальності повинна бути виключно пасивною, інші наполягають на активній ролі суду з метою встановлення істини у справі.

Якщо ж проаналізувати положення Господарського процесуального кодексу України, то норми цього кодексу надають право господарському суду витребувати докази, право призначити експертизу. Також господарський суд зобов'язаний витребувати додаткові докази як від сторін, так і від інших підприємств та організацій, якщо поданих сторонам доказів недостатньо для вирішення справи.

Проте на відміну від українського російський законодавець суттєво обмежує активність господарського суду у збиранні доказів у справі. Так, за російським законодавством суд має право витребувати докази, право призначити експертизу у справі тільки за наявності клопотання особи, яка бере участь у справі.

В Італії суддя має право встановлювати часові межі для надання нових письмових доказів або переліку доказів, які не були включені до позовної заяви. У Франції суд має право зобов'язати сторони, третіх осіб надавати конкретні документи до процесу, і якщо вони не виконують цей припис суду, до них можуть застосовуватися міри відповідальності. Тобто, в європейському судовому процесі суд наділений широкими правами в доказуванні у справі, в тому числі й правом збирати докази. Але у країнах, про які йшла мова, набагато сильніше, ніж в Україні, розвинуті і суспільні інститути, і процесуальні механізми, які забезпечують поступову реалізацію принципу змагальності. Тому навіть часткове посилення ролі суду в судовому процесі не веде до порушення принципу змагальності, який визнається основним у господарському процесі. Проте копіювання із законодавства зарубіжних країн повноважень суду в доказуванні у справі не є необхідним, тому що в українському законодавстві це може

призвести до зворотнього результату. Адже в умовах відсутності реальних механізмів змагальності суд буде активно використовувати надані йому повноваження, що не виключає впливу на процесуальну діяльність сторін з доказування, нав'язуючи сторонам своє бачення і розуміння сутності конкретного господарського спору. Тому можна зробити висновок, що немає необхідності розширювати чи звужувати повноваження господарського суду в доказуванні у справі, оскільки на сьогодні участь господарського суду в доказуванні цілком враховує вимоги принципу змагальності та об'єктивної істини і цілком відповідає українській системі права.

Можна зробити висновок, що доказування – це процесуальна і розумова діяльність суб'єктів доказування, яка здійснюється в урегульованому господарському процесуальному порядку і спрямована на з'ясування дійсних обставин справи, прав і обов'язків сторін, встановлення певних обставин шляхом ствердження юридичних фактів, зазначення доказів, а також подання, прийняття, збирання, витребування, дослідження і оцінка доказів. Розглянувши основні актуальні проблеми доказування у господарських справах, ми бачимо, що до сьогодні залишається спірним питання участі господарського суду в процесі доказування справ, які він приймає до свого провадження. Нажаль господарське законодавство чітко не дає відповіді на це питання. Цим й обумовлюється багаточисельність думок вчених, які також не можуть логічно обґрунтувати свої точки зору, так як у них немає можливості спиратися на той чи інший нормативно-правовий акт, який би висвітлював це спірне питання. Відштовхуючись від господарського законодавства, суд має право витребувати докази, має право призначити експертизу, але він не бере участі у збиранні доказів і їх поданні, а це вже, на наш погляд, дає підстави вважати, що суд не є суб'єктом доказування у господарських справах. Таким чином ці спірні питання є актуальними проблемами процесу доказування,

вирішити які неможливо без законодавчого урегулювання цієї сфери господарських правовідносин.

Література :

1. Веденеев Є.Ю. Роль суда доказовани по делу в російском гражданском и арбитражном судопроизводстве // Арбитражный и гражданский процесс, №2, 2001, с.38.
2. Ярков В.В. Арбитражный процес, под. ред. В.В.Яркова, - М., 1999, с. 56.
3. Треушников М.К., Судебное доказательство, - М., 1997, с.40.
4. Щербина В.С., Арбитражный процес, навч. посіб. : Консум - Х., 2001.
5. Чернодчук В.Д., Сухонос В.В., Нагребельний В.П. Господарське процесуальне право, підручник : Університетська книга – Суми, 2006.
6. Притика Д.М., Гайворонський В.М. Господарський процесуальний кодекс, науково-практичний коментар : Консум – Х., 2003.

ДЗВОНИ БЕЗРОБІТТЯ

Доп. - Кириленко Т., Кушим О., Ю-51
Наук. кер. – ст. викл. Чередниченко Н.В.

Безробіття ... Показники працевлаштування по нашій області, відносно з Україною, далеко не на останньому місці, а входять в десятку найкращих. Але не дивлячись на це завжди є перепони, які заважають повній зайнятості населення. Проблема в тому, що потужні підприємства не надають державному центру зайнятості вакантних місць.

Відповідно до ст. 43 Конституції України кожна людина має право на працю. Тож ми повинні його дотримуватися та виконувати і в жодному разі не порушувати.

Рівень безробіття, нажаль, бажає бути нижчим. У відсотковому співвідношенні це видно з діаграми.